

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۱۸/۱۲/۱۳

د ستراتیژیکو او سیمه‌ییزو څېړنو مرکز

پر ملکي وگړو هوايي بریدونه؛ موخي او پایلي

مقدمه:

په افغانستان کې له تېرو ۱۷ کلونو راهیسي رواني جگړې له امله د بنکېلو اړخونو تر څنګ، ملکي وگړو ته هم درانه ځاني او مالي زیانونه اوښتي دي. په دې لړ کې د افغان او بهرنیو ځواکونو هوايي بریدونه، شپني عملیات، د حکومت د وسله‌والو مخالفینو چاودنې او بریدونه، هغه عوامل دي چې په تېره څه باندې یونیمه لسیزه کې یې لسګونه زره افغانانو ته مرګ ژوبله اړولې ده.

افغان او بهرنیو ځواکونو په وروستیو څو میاشتو کې د بل هر وخت په پرتله خپل هوايي بریدونه زیات کړي او په دغو بریدونو کې ډېری مهال د رندو بمباریو له امله بی‌ګناه ملکي وگړو ته مرګ‌ژوبله اوږي، چې ډېره برخه یې هم بنځې او ماشومان وي، ځکه په ډېری دا ډول بریدونو کې د ملکي خلکو کورونه په نینه کېږي؛ خو د مخنیوي لپاره یې تر دې دمه د افغان حکومت او نړیوالو له لوري کوم داسې ګام نه دی اخیستل شوی، چې د دغې چارې مخه ونیولې شي.

په افغانستان کې د ملکي وگړو مرګ ژوبله، په وروستیو کې د هوايي بمباریو زیاتوالی، د دغه وضعیت اوږدمهالې اغېزې او په اړه یې د افغان حکومت دوامداره چوپټیا، هغه موضوعات دي چې د ستراتیژیکو او سیمه‌ییزو څېړنو مرکز د اوونۍ تحلیل په لومړۍ برخه کې پرې بحث شوی دی.

د تحلیل دویمه برخه مو بیا د راتلونکو ولسمشریزو ټاکنو موضوع ته ځانګړې کړې ده. څو ورځې وړاندې د ټاکنو خپلواک کمیسیون د راتلونکو ولسمشریزو ټاکنو تقویم اعلان کړ او افغان حکومت هم څو ځله په ټاکلي وخت د دغو ټاکنو پر کېدو ټینګار کړی دی. د راتلونکو ولسمشریزو ټاکنو تقویم داسې مهال اعلانېږي، چې د ټاکنو کمیسیون د شاوخوا یوې نیمې میاشتې په تېرېدو سره لاهم نه دی توانېدلی، چې د ولسي جرګې د ټاکنو پایلي اعلان کړي. دا چې ایا ولسمشریزې ټاکنې به رښتیا هم په دې نېټه ترسره شي ګنه؟ هغه پوښتنه ده چې د نورو پوښتنو ترڅنګ یې د تحلیل په دویمه برخه کې د ځوابولو هڅه شوې ده.

د پاڼو شمېره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بنې پاڼوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رایرلو مخکې په خیر و لولئ

د امریکا د هوايي ځواکونو د معلوماتو پر بنسټ په روان زیږدیز کال کې د دوی له لوري پر افغان خاوره نږدې شپږ زره بمونه غورځول شوي، چې دا شمېره په تېرو لسو کلونو کې تر ټولو لوړه گڼل کېږي. د هوايي بریدونو له زیاتوالي سره له تېرو څو میاشتو راهیسې د افغان او بهرنیو ځواکونو په هوايي بریدونو او شپږو پوځي عملیاتو کې د ملګري وګړو د مرګژوبلي پېښې په بې ساري ډول زیاتې شوي دي. یوازې له تېرو دوو اوونیو راهیسې په هلمند، لوګر او پکتیا ولایتونو کې د افغان او بهرنیو ځواکونو په هوايي بریدونو او شپږو پوځي عملیاتو کې لسګونه ملګري وګړو ته مرګژوبله اوښتي ده. د ملګري وګړو د وژلو پېښو د ملي شورا او عامو افغانانو توند غبرګونونه هم پارولي؛ که څه هم له بده مرغه د اورېدلو لوري یې نشته دی. د ولسي جرګې غړي وايي، چې د عامو افغانانو د وژل کېدو پر وړاندې د حکومت بې پروايي اوج ته رسېدلې ده او د افغان او بهرنیو ځواکونو له خوا هره ورځ پر ملګري وګړو مرګوني هوايي او ځمکنی بریدونه روان دي. په داسې حال کې چې د سولې خیرې اتري له تېري نږدې یوې لسيزې راهیسې په وروستيو څو میاشتو کې یوه هیله بښونکي پړاو ته رسېدلې دي؛ خو داسې ښکاري چې په دغه پروسه کې پر طالبانو د فشار زیاتولو لپاره په پراخه کچه ملګري خلک قرباني کېږي. د هوايي بمباریو زیاتوالی، د ملګري وګړو ژوند ته نه پاملرنه او دا چې روان وضعیت به څه پایلې ولري؟ هغه موضوعات دي چې دلته مو بحث پرې کړی دی.

د ملګري وګړو مرګژوبله:

د افغانستان په روانه جګړه کې له تېرو ۱۷ کلونو راهیسې د جګړې د ښکېلو خواوو له لوري د ملګري وګړو ژوند ته پاملرنه نه ده شوې او له همدې امله هر کال په دغه جګړه کې د جګړې د ښکېلو لورو ترڅنګ، زرګونه ملګري وګړو ته هم مرګ ژوبله اوږي. د یوناما د شمېرو له مخې، له ۲۰۰۷م کال راوروسته چې یوناما پکې د ملګري وګړو د مرګژوبلي ثبتول پیل کړل، د ۲۰۱۷ کال تر پایه په افغانستان کې په مجموعي توګه ۸۴۲۴۶ ولسي وګړو ته د جګړې د ښکېلو لورو له خوا مرګ ژوبله اوښتي ده.

په ۲۰۱۴ م کال کې د ملي یووالي حکومت له راتګ سره، کله چې له امریکا سره امنیتي تړون په هېواد کې د امن او سولې په پار لاسلیک شو؛ خو برعکس د جګړې میدان تود او د ملګیانو مرګ ژوبله زیاته شوه. د یوناما د ارقامو له مخې، د ملي یووالي حکومت په دوره کې هر کال شاوخوا لس زره ملګري وګړو ته مرګژوبله اوښتي او په ټولیز ډول دغه وضعیت ورځ تر بلې د جګړې د میدان له ګرمېدو سره د خرابېدو په لور روان دی، چې په افغانستان کې د یوه ناورین ښودنه کوي.

د ملګري وګړو د مرګژوبلي څارونکي بنسټونه، په افغانستان کې د ملګري وګړو د مرګژوبلي پړه تر ډېره د دولت پر وسله والو مخالفینو وړ اچوي؛ خو د وسله والو مخالفینو ترڅنګ، افغان او بهرنی ځواکونه د دغې مرګ ژوبلي مهم عاملین دي، چې په دغو راپورونو کې تر ډېره سترګې ترې پټېږي. د بهرنیانو له لوري په رڼو هوايي بمباریو کې د عامو خلکو کورونه، مدرسې، جوماتونه، جنازې، د خوښیو مراسم او نور ملګري تجمعات وخت ناوخت په نښه شوي او په تېرو څو کلونو کې یې زرګونه ملګري افغانانو ته مرګ ژوبله اړولې ده.

پر ملګیانو د هوايي بریدونو زیاتوالی:

په ټوله کې، تېر کال د افغانستان او سوېلي آسیا لپاره د امریکا د نوي پوځي ستراتیژۍ له اعلان را وروسته په افغانستان کې هوايي بمباری زیاتې شوې دي؛ خو په وروستو څو اوونیو کې په دغو بمباریو کې ډېری مهال عام وګړي په نښه کېږي.

تېره اوونۍ (۱۳۹۷ هـ ش کال د قوس ۱۱مه) په **پکتیا** کې د افغان او بهرنیو ځواکونو په ګډو عملیاتو کې د ښځو او ماشومانو په ګډون ۸ ولسي وګړي وژل شول او ۴ نور ټپیان شول. له دې وړاندې په **هلمند** کې د افغان او بهرنیو ځواکونو په بمبارۍ کې ملګري خلک په نښه شول، چې یوناما پکې د ښځو او ماشومانو په ګډون د ۲۳ ولسي وګړو وژل کېدل تایید کړل؛ خو نړیوالو رسنیو دا کچه ۳۰ تنه وښوده. دغه راز په لوګر او غزني کې د ګډو ځواکو د عملیاتو پر مهال شاوخوا ۱۵ ملګري وګړو ته مرګ ژوبله اوښتي وه.

هوايي بمبارۍ د ملګري وګړو په مرګژوبله کې رول لرونکی او مهم فکتور دی، په داسې حال کې چې په افغانستان کې یوازې د روان ۲۰۱۸ م کال له جنوري بیا د اکتوبر تر وروستۍ نېټې د امریکایانو له لوري د حکومت د وسله والو مخالفینو د خپلو په موخه ۵۹۸۲ بمونه غورځول شوي دي؛ خو پایله یوازې دا وه چې جګړه ګرمه وساتل شي او ملګري وګړو ته په کې مرګژوبله واورې، پرته له دې یې کومه مثبتې پایله نه ده لرلې، ځکه د نظامي

فشارونو له لارې د افغان جگړې گټل هغه څه دي، چې په ۱۷ کلونو کې یې اغېز نه دی لیدل شوی او یوازې د تېرو ناکامو تجربو تکرار بلل کېدای شي.

له هوايي بمباریو او د وسله‌والو مخالفینو له بریدونو وروسته، په وروستیو کې ځینې مرموزې چاودنې او بریدونه هم د ملګري وګړو د مرګ‌ژوبلي یو بل لامل دی. د میلاد النبي په مناسبه مهال کې خونی برید او لسګونه ملګري کسانو ته یې مرګ ژوبله اړول، د دغه راز بریدونو وروستی بېلګه ده.

له دې ټولو سره ويلي شو، چې د افغانستان په روانه جګړه کې د بنکېلو خواوو له لوري د جګړې اصولو ته نه پاملرنه، رنډې بمبارۍ او په ټولیز ډول قصاداً د وحشت خپرول، هغه څه دي چې د ملګري وګړو د مرګ ژوبلي زیاتوالي ته یې لاره هواره کړې ده.

د سولې وروستي پرمختګونه او ملګري تلفات:

په افغانستان کې د روانې جګړې د پای رسولو په موخه په وروستیو کې د امریکا او طالبانو ترمنځ خبرې اترې او په دې برخه کې په مستقیم ډول د امریکا له‌خوا اخیستل شوي ګامونه، هغه څه دي چې د افغانانو ترمنځ یې د روانې جګړې د پای رسېدو او د یوه آرام افغانستان هیلې راټوکولې دي.

که څه هم داسې ښکاري چې د امریکا او طالبانو ترمنځ د افغان سولې په اړه د خبرو پر مهال، دواړه لوري هڅه کوي د جګړې په میدان کې یو پر بل فشارونه وارد کړي او د خبرو پر مهال د زیات امتیاز ترلاسه کولو په موخه یو بل ته خپل قوت ښکاره کړي؛ خو دا چاره یې د ملګري وګړو په زیان تمامه شوې ده.

په وروستیو کې افغان حکومت او بهرنیانو، پر طالبانو بمبارۍ او شپني عملیات زیات کړي او له بلې خوا طالبانو د جګړې پر ډګر او چاودنو تمرکز زیات کړی، چې **وروستی ستر برید** یې تېره اوونۍ په کابل ښار کې پر **G4S** برتانوي شرکت باندې و او په پایله کې یې د څلورو بهرنیانو په ګډون لس کسان ووژل شول او ۲۷ تنه نور تپیان شول؛ خو د دغو فشارو په لړ کې د ملګري وګړو مرګ‌ژوبله په بې‌ساري ډول زیاته شوې او په ځانګړې توګه د افغان او بهرنیو ځواکونو په ګډو هوايي عملیاتو کې نېغ په نېغه د ملګري خلکو کورنه په نښه کېږي.

له بده مرغه افغان حکومت د افغان او بهرنیو ځواکونو د عملیاتو پر مهال د ملګري وګړو پر مرګ ژوبله، تل چوپټیا غوره کړې او په دې برخه کې یې تر دې دمه د خلکو له پراخو اعتراضونو سره سره کوم جدي ګام نه دی پورته کړی؛ خو دا هغه څه کېدای شي، چې د عامو افغانانو او حکومت ترمنځ لا هم واټن زیات کړي دغه‌راز د جګړې پر میدان به یې هم اغېز دا وي چې ښايي ځینې درېدلې افغانان د مخالفینو لیکو ته ورشي او بېرته د افغان حکومت پر ضد وسله واخلي. کوم څه چې په تېرو کلونو کې هم د حکومت د وسله‌والو مخالفینو د لیکو تقویه کولو یو مهم لامل بلل شوی دی. پای

پای